

SAGA
EGMONT

HANS NÅDS
Testamente

HJALMAR BERGMAN

SAGA
EGMONT

HANS NÅDS
Testamente

HJALMAR BERGMAN

Hans Nåds testamente

En roman av Hjalmar Bergman

AB Svenska Ljud Classica, 2014

1 Domprostinnan annoserar sin ankomst och hans nåd tillkallar en jurist.

Klockan över Rogershus, portal slog två. I betjäntflygelns sal sutto

Vickberg, Johnsson och Toni och spelade vira. Fru Enberg satt i

fönstersmygen och stickade strumpor åt Jacob, den slitvargen. Det passade

sig icke, att han gick barfota, gossen. Han hade fyllt nitton år, och

Blenda

Ja, hur gammal kunde Blenda vara? Icke över sexton och knappast under

femton. För fjorton år sedan -på midsommardagen - hade Blenda kommit till

Rogershus. Och då var hon väl vid pass halvtannat år. Baronens hade

visserligen påstått, att hon endast var ett halvt år, men det måste ha

berott på något egendomligt misstag.

Fru Enberg smålog en smula elakt, då hon tänkte på barons misstag. Jo, jo,

det går så, när man är lättsinnig. Man råkar ut för misstag. Hans nåd

brukade säga: Vem som är Jacobs far, det låter jag vara osagt, men modern,

det är fru Enberg

Åja, det är lätt att vara elak på andras bekostnad. Och hans nåd hade

naturligtvis sin fulla frihet att skämta. Men om någon komme och frågade

fru Enberg efter Blendas föräldrar, så skulle hon sannerligen icke kunna

giva några upplysningar varken om mor eller far.

Gud signe i alla fall ungarna. Hade Gud givit dem liv, och var det

Hans mening, att de skulle leva i denna världen, Blenda och Jacob - ja, så

var det väl inte lönt för andra att komma och göra sig lustiga över Hans

vilja. Med Lovisa Enberg kunde ju hans nåd få skämta så mycket han

behagade. Hon hade rent samvete, hon visste att hon endast älskat tvenne

män. Hur många kvinnor hade baronen älskat ? Och hade han älskat dem en i

sänder - eller kanske många på en gång? Nå, hans nåd hade ju sin fulla

frihet.

Men Lovisa Enberg hade älskat en i sänder. Komminister Enberg hade hon

älskat, som man älskar sin lagvigde make. Och trognare än vad hon varit

mot honom, kunde ingen människa vara. Han var också en sådan stark

personlighet, Enberg. Men sjuklig, mycket sjuklig. Toni hade en betydligt

starkare hälsa. Och likväl var hans väsen så inbundet, känsligt, nästan

kvinnligt.

Toni hade kommit till Rogershus tre år efter komministerns död. Fru Enberg

fick honom genast mycket kär. Han var en så underlig människa. Fru Enberg

skulle inte ha velat gifta sig med honom, även om han icke varit katolik.

Det var han emellertid, mycket ivrig katolik till och med. Han ville

uppfostra Jacob i sin religion. Men lyckligtvis hade han ju ingen makt

över det oskyldiga barnet. Jacob - katolik! Komminister Enbergs änkas son

- katolik! Nej, hon visste, vad hon var skyldig sin makes minne.

Vad Jacob egentligen var för sorts kristen, det var för övrigt icke gott

att säga. En fantast var han. Och så detta att han aldrig ville göra någon

nytta, bara springa efter Blenda.

Klockan över Rogershus' portal hade slagit två.

Vickberg tog upp sin silverrova och lade den på bordet.

Johnsson torkade porterskummet från läpparna med handens avigsida och

snörvlade:

-Årrårr, bror Vickberg? Ännu sova vi?

-Ännu sova vi tjugusju minuter.

-Det är Toni.

Buden föllo, i spelarnas röster skönjdes intet tecken till iver eller

spänning. De tre herrarna kände varandra i grund. Och varken Johnssons

illsluga beskedlighet eller Tonis oförvägna bud förmådde öka spanningen.

Vickberg vände sig till sin kvinnliga granne och sade:

-Kan fru Enberg förstå, varför Toni ska ha en sådan otur i spel? Och tur i

kärlek lär han ju inte hel ler ha?

Detta skulle vara en spetsighet, och Johnsson flinade högljutt bakom

portermuggen. Men spetsigheten hade begagnats alltför flitigt under tjugo

långa år, den hade förlorat mycket av sin skärpa. Fru Enberg stoppade

strumpan i korgen, grep hårt i bordet och reste sig försiktigt på sina

knakande ben.

-Nu går jag och tar fram filbunken. Försumma sig inte, Vickberg.

-Laga, att vinet är kallt, fru Enberg. I går påstod hans nåd, att man

skulle kunnat koka kräfter i vinet.

Fru Enberg besvarade icke utmaningen. Hon strök sig långsamt och tungt

över magen och vandrade ut ur rummet.

Herrarna fortsatte sitt parti med de flugsmutsade korten.
Herr Vickbergs

ur visade 2,15 och han hade alltså ännu en kvart på sig,
innan han med

lätta händer borde lösa nattmössebanden under

sin herres haka. Ett tungt åk skramlade uppför allen,
stannade vid

skiljovägen till uthus och rättareboning. Toni spratt till.

-Det är Lars. Det är posten.

Under de tjugo år och därutöver, som Toni vistats på
Rogershus, hade han

veterligen icke mottagit någon som helst postförsändelse.
Men han gick i

ständig väntan.

Fru Enberg ropade in genom fönstret:

-Vickberg! Vickberg! Posten.

-Ett ögonblick, mina herrar!

Vickberg lämnade spelet och gick bort till fönstret. I kastanjens skugga

stod fru Enberg och Lars och granskade postväskans innehåll. Lars stegade

fram till fönstret.

-Jo, nu ska herr Vickberg se, att det blir främmande. Här är ett brev till

Vickberg och ett till hans nåd. Och från våra släktingar är det, för det

är våran hundkäft i båda lacken.

Hovmästaren fann det icke mödan värt att räm Lars grova heraldiska bock.

Han tog de båda breven, jämförde handstil och sigill, bröt det till honom

adresserade och läste:

Till Hovmästaren Anders Vickberg!

Änkedomprostinnan Julia Hyltenius låter hälsa

hovmästaren, att Hennes Nåd anländer - vill Gud -den 20:de dennes kl. 6,45

e.m. till - stads järnvägsstation. Hovmästaren torde således ombestyra

hämtning. Hennes Nåd önskar för sin och fröken Siedels räkning disponera

gula salongen och bredvidliggande trenne kammare. Dessa skola således två

dagar i förväg grundligt rengöras, luftas och eldas. Hundarna

med undantag av Phylax skola hållas inestängda och ingen tjur får gå på

bete under den tid, Hennes Nåd vistas på Rogershus.

Nedkallande den Högstes välsignelse över hovmästaren

hans välbevågna Julia Hyltenius, född friherrinna Bernhusen de a,

genom Sara Siedel

P.S. Hans Nåd har samtidigt härmed underrättats

om Hennes Nåds ankomst. Skulle någon särskilt folkilsken tjur finnas, så

bör den flyttas till någon av utgårdarna.

D.S.

Vickberg höjde ögonbrynen, sänkte dem, drog dem samman och djupt ned, så

att endast helt litet av de grågula ögonen skymtade fram ur sina djupa

hålur. En var kunde se, att hovmästaren var en man, på vilken ett tungt

ansvar vilade.

Men han fattade raskt sitt beslut. Han tog silverrovan från bordet, och då

Johnsson, som formligen lyste av nyfikenhet, ville kvarhålla honom, ryckte

han beklagande på axlarna och sade i dämpad ton:

-Det har verkligen hänt någonting, mina herrar.

Med avmätta men hastiga steg lämnade han rummet. Då han såg fru Enberg fet

och röd och lat vila på bänken under kastanjen, skakade han otåligt på

huvudet.

-Skynda sig, människa! Om två minuter slår hon halv. Ska vi kanske bli

förargade på förhand?

-Skynda sig själv! Filbunken står i förstugan.

De tunna, damaskinsydda benen spindlade i väg uppför den höga stentrappan.

Minutvisaren stod ängslande nära slaget. Och hovmästaren hade en obehaglig

känsla i den del av ryggen, som vid tre olika tillfällen varit i intim

beröring med herr baronens stövlar.

I den källarkalla, mörka förstugan fann han brickan.

Med en tränad rörelse ställde han den på högra handens fingerspetsar och

skyndade uppför den trånga spiralen, som ledde till hans nåds sovrums dörr. Nu

kände han sig lugnare. Men sanningen att säga hade han aldrig förr varit

så nära att försumma sig. Under mer än tjugo års tid hade han dagligen på

slaget halv tre ställt brickan med filbunke, jordgubbar och iskyld

Johannisberger Schloss (Auslese) på nattduksbordet och börjat lösa

natthuvans band.

Nu slog klockan.

Ljudlöst öppnade han och stängde tapetdörren. Sol blind
måste han nästan

treva sig fram genom det halvmörka rummet, vars
fönsterluckor voro slutna,

och som endast upplystes av en svag rovoljslåga inom
mattgrön kupa.

Framför alkovens vita myggnät stannade hovmästaren och
höll andan. Jo! -

han hörde svaga, korta, hickande snarkningar. Nå, gud ske
lov!

Fridfullt sorn ett barn och utan aning om tidens snabba och
skoningslösa

flykt sov herr Vickbergs herre, Roger Gustaf Adolf Abraham
Bernhusen de

Sars, svensk friherre, tysk-romersk riksfriherre, f.d.
ryttmästare och

titulär kammarherre, fideikommissarie till Rogershus och
herre till

Björkenäs, Klockeberga m.fl. domäner, kommendör av
Kungl.

Nordstjärneorden, riddare av Kungl. Svärdsorden.

Vickberg löste nattmössans band. I och med att det vita
hucket

avlägsnades, förlorade hans nåds utseende något av sitt
barnsliga tycke.

De rödblåa kinderna slutade i ett par stora, slappt hängande
öron, den

långsluttande pannan gick utan någon skarp gränslinje över
i en skallig

hjässa. Och nu tittade ett par små, svarta, stickande ögon
fram på båda

sidor om den starkt buktiga näsan.

Hans nåd satte sig långsamt upp i sängen. Hovmästaren sköt fram brickan,

och han åt under tystnad, hastigt: först filbunken, väl sockrad och

tillsatt med ingefära, sedan jordgubbarna. Sist tömde han glaset i ett

enda, långt drag.

-Nå, Vickberg, var hava vi snuset?

Hovmästaren tog fram sin dosa, den enda, ur vilken hans nåd önskade snusa.

Vickberg var nämligen en oöverträfflig snuskännare.

-Prosit - pro-tjitjisit, Vickberg. Det är ett förbålt gott snus,
han

håller sig med. Om jag bara i helvete kunde förstå, hur han
kan ha råd att

hålla sig med så fint snus, vasa?

Vickberg var fullt upptagen med att dra på baronen hans
stövlar. Och under

det att han förrättade sina kammartjänarsysslor, grubblade
han över, hur

han skonsammast skulle kunna underrätta hans nåd om
änkedomprostinnans

brev.

Baronen rev sig i huvudet.

-Det är då förbålt underligt, att det kan klia i skallen, då man inte har

hår, vasa? Har han känt det, Vickberg? Nå, han har peruk, han. Han är en

förmögen man, han.

Nå, Vickberg? Jag tycker, han ser krumelurig ut, vasa? .Pir det

chilesalpetern, han tänker på?

Vickberg hade slutat toalettbestyren och stökade ikring i rummet,

släckte nattlampan, drog upp persiennerna, öppnade fönstren. Julisolen

brände skarpt på den urblekta gröna mattan. Flugorna dansade under

takkronan, en ljusbärande bronsamorin.

-Hallingen lät lura sig, det är då alldeles säkert. Salpeter,
det är

humbug det, min söta krumelur. Om Roger de Sars vore
tjugu år yngre,

skulle han ta plats som inspektor hos sig själv. Och så skulle
Hallingen

få vara patron och sova middag - två timmar.

Fy fan att jag ska sova så förbålt! Käppen!

Vickberg överlämnade käppen och uKryckte sin
förhoppning, att sömnen måtte

bekomma hans nåd väl. Baronerna tog stadiga tag i
sängstolpen och i käppens

krycka och reste sig långsamt. Tum för tum höjde han den breda, korta,

fyrkantiga överkroppen, allt under det ansiktet gjorde fruktansvärda

miner. Baronerna hade ovanligt långa ben. Nu skakade han dem i tur och

ordning, nöp sig i de magra låren och började försiktigt sin vandring till

arbetsrummet. Vickberg följde. När baron passerade toalettens höga

bronsinramade spegel, gjorde han några struttande pas och grinade illa åt

sig själv.

-Fy fan, att jag skulle bli så ful, innan jag dog. Det skulle Ulla ha

sett! Sir du, Vickberg! Sir du såna ben! Tag bort belätet, Vickberg,

annars bliver jag illamående.

Vickberg lade armen om sin herres liv och förde honom till skrivbordet.

Med en snabb rörelse sköt han brevet in under tidningarna.
Hans nåd måste

förberedas.

-Va gammal är det jag är? Sextiofyra, vasa?

-Hans nåd fyller sextiofem den

-Sextiofem, säger du? Nå, det är riktigt. Sextiofem.

Han körde in pannan i ett hårt grepp mellan högra handens tumme och

pekfinger. Säg mig, min söte vä - Sextio-fem, säger du. Säg mig, ska det

vara mycket eller lite det?

-Det är så där mitt emellan, herr baron.

-Nå så? Jag har min själ riktigt svårt att få det där klart för mig. Jag

sover också så förbålt

Nå, vad hava vi att andraga?

Vickberg samlade sig. Han tog upp en liten nätt anteckningsbok ur

västfickan, löste blyertsen, vätte dess udd.

-Den tjuguandra dennes infaller hans nåds födelsedag. Som den tjuguandra

är en lördag torde det vara lämpligt att giva folket fritt efter klockan

tolv samt att föranstalta en allmän traktering bestående av öl, kaffe och

smörgåsar

Det gnistrade ilsket i baronens små kol-ögon.

-Öl och kaffe och smörgåsar, vasa? Ska det inte vara soppa, fisk och stek,

vasa? Tro ni, att jag är en förbålt förtrollad och fin liten gullhöna,

vasa? Som värper gullägg? Tror Vickberg, att jag värper gullägg?

Vickberg svarade saktmodigt men med betonad ironi:

-Om herr baronen och kammarherren icke anser sig kunna bekosta

trakteringen, skall det bliva hans nåds ringe tjänare en stor ära att med

sina små besparingar få bidra till den stora dagens firande.

-Säger du det, Vickberg? Nå, du är en förmögen man, du. Du har peruk, du.

Och snus också.

Var det något annat?

-Det är att supponera, att hans nåd på födelsedagen blir föremål för en

vördnadsfull hyllning.

-Nå så? Ska magistern komma löpande med sina

ungar? Då ska han fördöme mig ha med sig ett

salongsgevär och skjuta varenda loppa, ungarna ge ifrån sig. Hör han det,

Vickberg, vasa?

Nå, va krumelurar han för? Har han mer att säga?

-Det är troligt, att hennes nåd änkedomprostinnan kommer att personligen

uppvakta hans nåd, avfytrade Vickberg. Men skottet tycktes icke ha träffat

prick. Baronens grubblade.

-Änkedomprostinnan, säger du. Jaså för tusan, du menar Jullan. Nå så, det

gudliga skrället.

Väl var Vickberg förtrogen och van vid sin herres utfall åt höger och

vänster - men att höra hans nåds köttsliga syster, en född friherrinna

Bernhusen de Sars kallas ett gudligt skrälle det var honom dock för

starkt. Han utslungade därför den enda protest, han tillät sig gentemot

sin herre, en protest i tonfall, ej i ord.

-Herr baron och kammarherre!

Hans nåd klippte med ögonen. Han förstod mycket väl tonfallet och svarade

i nästan smeksam ton:

-Nå så, min söta vän, är han krumelurig, vasa? Är det hans syster eller är

det min? Vasa?

Nå så, va var det med Jullan då?

-Hennes nåd änkedomprostinnan har behagat annonsera sin ankomst till

Rogershus torsdagen den tjugonde dennes.

Förtrytelsen hade givit herr Vickberg mod och utan att blinka utslungade

han sitt meddelande i en nästan fräck ton. Med lovvärd försiktighet drog

han sig nu ett steg tillbaka.